

سخنی چند پیرامون آئین پزشکی

مجله علمی نظام پزشکی

شماره ۳، صفحه ۱۶۶، ۱۳۴۹

از: دکتر محمود نجم آبادی *

در ریگ ودا مطالبی در باب آثار نیک جود و سخاو کومک به مردمان است و درباره حرفه پزشکی و شرافت آن سخنانی دارد که می‌رساند این حرفه نزد آنان مقدس بوده است. بعدها در دوران ادب آریائی و رونق طب و فلسفه مقام طبیب ارج بیشتری یافت و قوانینی برای پزشکان وضع شد که آنان میبایست از آنها پیروی کنند.

قدمت کتابهای دینی هندوان که قبل از ظهور زرتشت میباشند، می‌رساند که قوانین و آئین‌وسنن پزشکی از ازمئه کهن شروع شده و این خدمت خدائی بر روی موازین ملکوتی استوار گردیده است. چنانکه بعدها در کتاب طبیب و جراح معروف هندی سوسروته (Susruta) شرائط طبابت و وظائف آمده است. در این کتاب سوسروته صفت خوشروئی و لطف و رازداری و صبر و تحمل و بردباری و پاکدامنی و حجب برای طبیب قائل میگردد.

سوسروته در کتاب خود گوید که طبیب باید به علوم آسمانی آشنائی داشته، از کینه توزی و نخوت و نفع جوئی پرهیزد، درست و صحیح - العمل باشد و در آمیزش با مردم و بیماران با منتهای رأفت و مهر بانی صحبت نماید. ایضا گوید طبیب باید با استادان خود با منتهای احترام رفتار نماید و تنگدستان و رنجوران را بدون پاداش و اجر درمان کند و پیوسته در فکر بیمار خود باشد و هیچگاه نفع شخصی را مد نظر نداشته باشد، از همه مهمتر آنکه بیش از توانائی بیمار و احتیاج شخصی حق المعالجه نگیرد و آنکه زن را بدون اجازه شوهرش معاینه نکند و تا بیمار درخواست عیادت و معاینه ننماید به بالایش حاضر نشود.

بشرح ایضا درباره طبیب معتقد بوده که باید پاک، بالباس سپید و ناخنهای کوتاه باشد، او گوید: طبیب باید از خانواده امیل باشد (۲)

در دوشماره قبل ترجمه پندنامه اهوازی را بنظر خوانندگان مجله رساندم، اکنون اضافه مینمایم که: آئین و سنت پزشکی که به نامهای مختلف خوانده میشود مانند اخلاق پزشکی، آداب پزشکی، وظائف الطبیب، آداب معاشرت پزشکی، اخلاق و آداب پزشکی، وظائف طبیب، ناموس الطب و امثال آنها که در زبان فرانسوی بنام Déontologie Médicale و در زبان انگلیسی بنام Medical Ethics میباشد، از ازمئه قدیم جزو اخلاق آدمی بوده و نتیجه* در طبیب وجود داشته است.

حال ببینیم آئین و سنت پزشکی مطلبی تازه است یا چنانکه آمد از کهن ترین دوران با آدمی و نتیجه* با طبیب همراه بوده است؟ باید گفت از روزیکه بشر پا بر عرصه وجود گذارده با آئین و سنت انسانی که سنت پزشکی هم جزو آن است همراه بوده است، منتهی آنروز که بشر در برابر بیماری قرار گرفت و در صدد چاره جوئی برآمد این آئین بمنصه ظهور رسید.

آنچه از صحائف تاریخ مستفاد میگردد می‌رساند که این آئین در کتاب «ریگ ودا» (Rig - Veda) که یکی از کتابهای چهار گانه هندوان و کهن ترین آنها میباشد آمده است. قسمت اعظم سرودهای ریگ ودا مربوط است به قدیمترین دوره سکونت آریائیان و تبدیل زندگی چادر نشینی به آبادی گزینی ایشان در قسمتی از شمال غربی شبه قاره هندوستان که اکنون بنام «پنجاب» نامیده میشود. مجموعه ریگ ودا قدیمتر از گاتهای زرتشت میباشد (۱).

در این کتاب که بنظر میرسد قبل از بقراط طبیب بزرگ یونانی است، مطالبی ارزنده وجود دارد که بازندگی آن دوران آریائیان بستگی تام داشته است.

* انجمن تاریخ طب و علوم ایران

- (۱) رجوع شود به کتاب مزدیسنا و ادب پارسی تألیف دکتر محمد معین - انتشارات دانشگاه - جلد اول - ۱۳۲۸ شمسی.
- (۲) تاریخ طب در ایران - جلد اول - تألیف نگارنده مقاله.

بهر حال مطالب بالا مختصری از آئین و سنت پزشکی بود که در هند قدیم مرسوم بوده است . اینک متذکر میگردم که کتاب ریگ ودا قبل از ظهور زرتشت و تدوین کتاب اوستا میباشد و چنانکه آمد این کتاب قبل از ظهور بقراط طبیب یونانی ساخته و پرداخته شده است . منتهی سوگند نامه بقراطی بمناسبت آنکه منظم تر و کاملتر از آئین و سنتی که ذکر شد میباشد و از طرفی با شاهکارهای دیگر بقراط توأم بوده و ایضاً در قسمت متمدن دنیای آنروزی خیلی سریع انتشار یافته بدین لحاظ در عالم شهرتی کم نظیر یافته ، مضافاً بدانکه بر اثر همین شهرت به بیشتر زبانها برگردانده شده است .

مطلب کمی بدرزا کشید ، مقصود و منظور اصول آئین و سنت پزشکی بود که از روز پیدایش آدمی با وی همراه بوده و بعدها بر اثر وقایع و اتفاقات و احیاناً انحرافات بصورت مقررات و قوانین در آمده است . در مقررات و قوانین پزشکی واجر و مکافات پزشکان و صاحبان حرف پزشکی در میان اقوام و ملل مختلفه اختلافات فراوان دیده میشود ، در بعضی اقوام وظائفی چند برای طبیب معین گردیده و در پاره ای دیگر از این وظائف خبری نیست یعنی به جنبه و اصول اخلاقی حرفه پزشکی اشاره نگردیده بلکه تکالیف مردم و پزشک را متقابلاً معلوم و معین ساخته است که امیدوارم در شماره های آتی دنبال این بحث را ادامه دهیم .